

መቃልሕ ሓድነት

ሕሰብ አስተውዕል ተማራመር ተባራርበር

ነዚ መቃልሕ ሓድነት ብዓውታ ዝነጉደሉ ዘሎ ኣዋርሕ፡ብፍላይ ክኣ ኣብዚ ኣዋርሕ ሓምለን ነሓሰን፡ዝተካየደን ዝካየድ ዘሎ በቢ-ዓይነቱ ጽንብላት፡ጉባኤታት ይኣክል፡ምትሕንፋጽ ውድባት፡ሰሚናር ሙሁራት ኣካላት፡ ፈሰቲሻላት፡ብመሰረታዊ ጉባኤ ኣቢሉ ዝቐወም ናዕባዊ ወይ ፍጹም ለውጢ ንምምጻእ፡ ምስ መድርኽ ሰሚዒት ህዝቢ ተዋሃሂዶ፡፡ሓዲሽ መስርሕ ሓድነት ምትእትታው ዝጽዕሩ ዘለዉ ሓይልታት ክትሪኢ ከለኻ፤ በቲ ሓደ ወገን ተስፋ በቲ ሓደ ወገን ስኽፍታት ክሓድረካ ግድን እዩ።

ነዚ ብሓደ ወገን ተስፋ፡በቲ ሓደ ወገን ክኣ ስኽፍታት፡ዝብል ሓሳብ ንምግላጹ ብዓቕምና ክንገልጸ ክንፍትን ኢና።

(Jean-jacques Rousseau 1712-1778)ሮውሱ፡ ዝበሎ ንምዝካር፡ ናጽነት ነይ ወድሰብ፡እቲ ንሱ ዝደልዮ ምግባር ዘይኮነስ፡ እንታይ ደኣ ነቲ ክገብር ዝግብኦ ክተርጉም ዘይምኽኣሉ እዩ ይብል።

ብ-24 ጥቅምቲ 2005 ጉባኤ ሑቡራት ሃገራት ዘሕልፎ ውሳኔ፡ኣብ ፕሮግራፍ 135 ከምዚ ይብል፡- ዲሞክራሲ ሓደ ዓለምላካዊ/ኣድማሳዊ፡ክብሪ/ዋጋ እዩ፤ ኣብ ናጽ ራኢን ኣብ ድልየት ህዝብታት ዝተሞርኮሰ ናይ ባዕሉ ዘጥረዮ፡፡ፖለቲካዊ - ቁጡባዊ - ማሕበራዊ፡ ዝሰርዕን ሙሉእ ተሳተፍነትን ተዋሳኒነትን ኣብ ኩሉ ማሕበራዊ ሂወት፡ዘለዎ ሕብረተሰብ ምስ ዘካናወን ክብል ይጠቕስ። ኣስዒቡ ዘርዚሩ ክገልጽ ከሎ፡በቢ ዓይነቶም ስርዓተ ዲሞክራሲ ኹም ዘሎዎ እዉን የብርህ።

ቐጺሉ ዲሞክራሲ ዝብል ቃል፡ካብ ጥንቲ ጀሚርካ ስጋብ ዘመናዊ ዘሎ ግዜ፡ንዝነበሩን ዘለዉን ስርዓታት ዝሕብር፡ ከም ቅጽል ክኣ ዝተፋላለዩ መልካዓት ዲሞክራሲ ከምዘለዉ፡ብውክልና ዝካየድ ዲሞክራሲ፡ተሳተፍነት ዝካየድ ዲሞክራሲ፡ቀጥታዊ ዲሞክራሲ፡ ምይይጣዊ/ዘታዊ ዲሞክራሲ (deliberativa)፡ሊበራዊ፡ማሕበራዊ፡ ርእሰማላዊ ዲሞክራሲያታት..ወዘተ ከምዘለዉ'ዉን የብርህ እዩ።

እዚ ኣብ ላዕሊ ዝጠቐስናዮ ክልተ ጠቕሰታት፡ እቲ ኣብ ደምበ ፍትሒ ዝዋሳእ ዓርሱ ናጽ ኮይኑ፤ እቲ ክገብር ዝደሊ ሓቢርካ ምስራሕን ሓድነትን፡ብሰንኪ ኣማጻጽኡን፡ኣብ ጉዕዞ ቃልሱን ዘጥረዮ ባህርያት ሓልኹ ስለ ዝሓዘ፤ በቢ ግዚኡ ናይ ሓድነት መስርሕን ምትሕንፋጽን መልካዓት እኳ ከሪኢ ህርድግ ይበል እንተኾነ፡እቲ ከም ሕማም መንሸሮ ኮይኖም ዘሳቕይዎ ዘለዉ፡ቅርሕንቲ፡ጽልኢ፡ምፍንጣሕ ፈውሲ ተሳኢንዎም፡ኣብ መስንጭሮ (labyrinth,mez) ላቡሪንቶስ፡ ሕልኸልኸ ፤ወይ ዝተጠናነገ ሰንጭሮ ከም ዝኣተወ እሞ፡መውጽኢ መገዲ ሃስስ ዝብል ዘሎ ኮይኑ ይስማዓና።

ኣታ እንኮ መውጽኢ፡ ድሕሪ በቢዓይነቱ ፈተነታት ሓድነት፡ኩሉ ተወዲቡ ዝነበረን ዘሎን፤ እንኮላይ ብሽም ብይኣክል ዝዋዳደቡ/ዝጥርነፉ ዘለዉ፡ንሓድነት እትሰርሕ፡እትሰርዕን ሙሉእ ሓላፍነት እትስከም፡ዝገፍ ሽማግሌ ሓድነት ምእንቲ ክትህሉ፡ በቢ-ወገን ኣቃራራቢት ሽማግሌ መሪጸን ክራኸባ ኹም ዘለውን ተገይሩ፡ ኣብ ስራሕ ምስ ዝጽመድን፡ምስ ጊዜን ኩነታትን ኣዋሓሂዳ ንኹሉ ዕንቅፍቅት እትሰዕር ክትህሉ እዩ ምሕጸንታና።

እቲ ብኺኢላትን ሙሁራት ኣካላት፡ተጸኒዑ ዝቐረበ ነድፍታት ከም መበገሲ ክትጥቀሙሉን ከተህብትሞን ይካኣል። ኩሉ ግዜ ናትካ ተበግሶን ናትካ ኣጋባብ ሒዝካ ምንቃልን ኣብኡ ተደሪትካ ምትራፍን፡ነቲ ከማኻ ዝቃለስ ዘሎ ኣብ ግምት ዘይምእታውን፤ ናተይ ይበኢጽ እናበልካ፡ኣብዘይ ግዜኡ ከም ውድድር ምርኣይ ልክዕ ከምቲ(Jean-Jacques Rousseau)ሮውሱ ዝበሎ ወዲ ሰብ እቲ ንሱ ዝደልዮ ምግባር ዘይኮነስ፡እንታይ ደኣ ነቲ ክገብር ዝግብኦ ክተርጉም ዘይምኽኣል እዩ ዝኸወን።

እቲብ-24/ጥቅምቲ/2005ኣብ ባይቶ ሕቡራት መንግስታት ዝጸደቐ ውሳኔ፡ዲሞክራሲ ዓለምልውካዊ /ኣድማሰያዊ ክብሪ/ዋጋ ወድሰብ እዩ፤ ኢሉ መግለጺኡ ብዛዕባ ዲሞራሲ ዝገለጸ፡ከም ኣብነት ተቐቢልና ንዲሞክራሲ ከከም ድልይትና ክንትርጉሙን በቲ ዝጥዕመና መልክዕ ከነቐርባን ክንጥቀመላን ዘይኮነስ፡ናይ ብሓቂ ንዲሞክራሲን ግዝኣተ-ሕግን ንቃለስ ኣሎና ንብል እንተኾይና፡እታ ዲሞክራሲነት ካብ ሰብነትና ኢና ክንጅምራ ዝግባእ።

ሓደ ዘጋ ንሱብነቱ ከም ዲሞክራሲያዊ ዝሓሰባ እንተ'ኹይኑ፣አቐዲሙ ክብሪ ወድሰብ ልዑል ክገብር፣ባህርያት ቅርሕንቲ፣ጽልኢ፣አንነት፣ገባትነት/ዋንነት ባይታ ፍትሒ፣ ካልኣት ሕማቓት ጠባያት ወጊኑ፡ ሓድጊ፣ ትሕትና፣ ምክብባር፣ ዘሎካ ሓላፍነት ኣብ ግምት የእቲኻ፣ፍትሒ ኩሉ ግዜ፣ ኣብ ቅድሜኻ ምስራዕ ከዘውትር ይግባእ።

በዚ ምክንያት ዝተኻየድን ዝካየድ ዘሎ ምጥርናፋት፣ሎሚ ከም ትማሊ ዝኸበደን ዝዓበየን ብሓላፍነ ክሸከም ዘለዎ እዩ።

ኣብቲ በጺሕዎ ዘሎ መስርሕ ሓድነት ጠጠው ክብልን ብእኡ ለይትን መዓልትን ዘመተ/ፕሮፓጋንዳ ካብ ምግባርን ምዘርጋሕን ሓሊፉ፣ምስቶም ምስኡ ዘይተራኸቡ ግንክ መስርሕ ሓድነት ሃሰው ዝብሉ ዘለዉ ዝራኸቡሉ፣መገዲ ክጸርግን ክሕብርን ሃገራዊ ግድነት ኣብ ርእሲ ምዃኑ፣ነቲ ዝበለየን ዝሓለፈን ተሞክሮታት ጠንጢኑ/ሓዲጉ፣ሓድሽን ሙዑቡሉን ኮታ ገይና ዘይተፈተነ መስርሕ ከናዲ እዩ እቲ ዝምረጽ።

ካብዚ ዝነቐለ'ዩ ኩለን እተን ጉባኤታት ዘካናወና ወይም ናብ ጉባኤ ዝጓዳዘዘ ዘለዎን፣ ሓንቲ ኣቃራራቢት ሽማግሌ፣ መዚዘን ስርሓት ናይ-ዘን ካብ ኩል ተወኪለን ዝመጸ ኣቃራርብቲ ፣ ናይ ምውህሃድን ኣብ ሓደ ንኹሉ ዝጥርንፍ ሰፊሕ ሃገራዊ ዲሞክራሲያዊ ኣደባባይ/ባይታ ምጥጣሕ እንተዘይኮይኑ፣ኣብ ውድባቶም ካልእ ሓላፍነት ከምዘይህልዎም ምስ ዝኸዉን፣ሙሉእ ሓይሎም ንህዝቢ ክጥርንፍ ዝኸእል ባይታ ከጣጥሑ ይኸእሉ፣ዝብል እምነት ኣሎና። ስለምንታይስ ካብ ሓድነትን ሓቢርካ ምስራሕ ዝበልጽን ከወውትን ዝኸእል መገዲ ስለ ዘየለ።

ኩቡራት ተካታተልቲ ወይብ-ሳይታት ከም እንርእዮን እንሰምዖን ዘሎና ኩሉ ዝተኻየደ ዝካየድ ዘሎን መስርሕ ሓድነት፣ ዋዕላታት፣ጉባኤታት፣ ፈስቲቫላት ኣዕጋብን ንኹሉ ክራኸብ ዘይበቅዕ ምዃኑ በቲ ተዳጋጊሙ ዝስማዕ ህሰያ/ነቐፊታ ምስክሩ እዩ ክባሃ ይካኣል።

ብወገና ህሰያ/ነቐፊታ ምቕራብ ጥራይ ኣካሊ ኣይኮነን፣ምስኡ ሓድሽን ዝጠቅምን ሃናጽን ንልዝብል ዘገልግል፣ (proposal)ውጥን/እማመ ከምዚ ናይ ምሁራት ኣካላት ስኒት፣ፎክስ፣ቀሪቡ ዝነበረ፣ ንዕኡ ብኸመይ ትጥቀሙሉ ዝተሓዎሶ፣ መደብ ዕዮ ኣውጺካ፣ ኣብ ግብሪ ብኸመይ ክትርጎም ይካኣልን፣እሩም ዘተ-በምክያድ ምህብታሙን፣ ናይ ስራሕ ትልሚ/ኩትሚ ምውጻእን፣ኣብ ዘየድሊ ክትዕን፣ህውተታን ብምእታው፣ንገለ ካብቶም ግዜኣምን ዓቕሚ ፍልጦቶም ወፍዮም፣ንህዝቢ ይጠቅም ኢሎም ዝሰርሑ፡ ክዝለፉን ብጠርጠራ ክራኣዩን ክትዕዘብ ከለኻ፣ ቁልፊ ሓርነታዊ ቃልሲ ዘፍትሕ፣ፍናን ተቃላይ ዝሰብር እዩ ኢልካ ኣብ ዓሚቕ ሓሰብ ትጠልቑ።ስለምንታይ ከምዚ ይግበር ንዝብል ሕቶ መልሲ ትስእነሉ፣ ሲንድሮም/ሕማም ጽልእን ቅርሕንትን ኢልካ ንሱብነትካ ከተዳዓዕስ ትፍትን፣እቲ ዝሓሸ መገዲ ንምርካብ ትጽዕርን።

ካብዚ ዝነቐለ ህዝቢ እንታይ እዩ ዝደሊ?ኸመይ ዝበለ ኣግባብን መስርሕ ሓድነት እዩ ቁቡል ዝኸዉን ? ዝብል ሕቶታት፣እቲ ብፍልጠት ይኹን ብዘይ ፍልጠት ኣብ ሓንጎልና ተሰሪጹ፣ንሙሁር ኣክል ከም ንኡሽተይ-ቡርጂዎ ኢሉ ጽልኢ ሓዲሩ ዘሎ፣ክልግስ ምእንቲ፣ተጠርኒፍካ ናትካ እስኻ ትምርጸም ሽማግሌ ወኪል ብምምራጽ፣ምስተን ካልኣት፣ብመልክዕ ሰልፊ ይኹና ሲቪካዊ ማሕበራርት፣ህዝባውይውያን ውድባትን፣ጡርኑፋት ሰብ ሞያን፣ ሓቢርካ ንምስራሕ ድሉው ኮይንካ ምስ እትቐረብ'ዩ እቲ፣ይኣክል ምፍልላይ ሓቢርና ንቐለስ ዝብል ጭርሖ፣ ግብብራዊ ዝኸዉን። ስለዚ እታ ዝዚፍ ሽማግሌ ሓድነት፣ ዝበልናያ ናጻ ኮይና ክትሰርሕ ሙሉእ መሰል ዝዋሃባ ኢልና ከም ሓሳብ እነቐርባ ዘሎና፣ በዚ መልክዕ ናይ ኩሉ ትዋሳእነት/ተሳታፍነት ስለ ዝህልዎ፣ናተይ ክብሎ ይኸእል ዝብል ተርድኦ በጺሕና፣ ምሳና ትሳምማው ክትኮኑ ንምን።

ኣብ መጠረሽታ ክንጠቅሶ እንደሊ ሓደ ካብተተን ንጉባኤ ዝቃራረብ ዘሎ ሓዲሽ ኣጋባብ፣ መስራቲ ጉባኤ፣ ናይ ሰልስተ ሓይልታትን ውልቀ ሓርበኛታት ዝተሓወስዎን፣ ድሕሪ ናይ ዓመታት ዘተን፣ብብዙሓት ውድባት ተጀሚሩ ክነሱ፣ምስ ግዜን ኩነታትን ዝፈጠሮ ናይ ገዛእ ርእሰኻ ፖለቲካዊ ረብሓ ብምርኣይ፣ ኣብ እዞም ዝተጠቐሱ ተወኪኑ ናብ ጉባኤ፣ ዝጓዳዘዘ ዘለዉ፣ከም ኣቃራርባ፣ካብ ዝሓለፈ ተሞክሮታት ትምህርቲ ብምቕማስ ምስ ባህጊ ህሉው ኩነታት ዝሳነ፣ንጠለብ ሓድነት ናይ ደምበ ፍጥሒ ንምርዋይ፣ ሓድሽ መደብ፣ቅድሚ ሕጂ ዘይተፈተነ ኣጋባብ ብምጥቃም፣ውልቀ ዜጋ ሰረት ዝገበረ ሰፊሕ ሃገራዊ ምንቅስቓስ ንምምስራት ዝኣመተ እዩ።

ራኢኡ ንምጥቃስ፡-ኤርትራ ብልጽግትን ሰላማዊትን፣ማሕበራዊ ፍትሒን፣ግዝኣተ-ሕግን ዝሰፈኖ፣ መሰል ኩሉ ዜጋ ብማዕርነት ዘውሕስን፣ሃገራዊ ልእላውነታን መሬታዊ ግዝኣታ ዘኸበረት፣ ምስ ጎራባብታን ማሕበረ-ሰብ ዓለምን ብሰላምን ምትሕብባርን ትዋሳእ፣ተፈጥራዊ ጸገታታ ብጉቡእ ዝዓቀበት ዲሞክራሲያዊት ሃገር ክትከውን።

ዕላማ ምንቅስቃስና፣ነዚ ዘሎ ዘይ-ዕላውን ዘይ-ሕጋውን ጨካኒ ስርዓት ኣሊኻ፣ቅዋማዊ ዲሞክራሲያዊ ፖለቲካዊ ስርዓት ኣብ ኤርትራ ምትካ እዩ።

ነዚ ራኢን ዕላማን ኩሉ ደምበ ፍትሒ ዝዋሳእ ዘበለ ዝብሎን ኣብ ፕሮግራማቱ ከም ዘስፍሮ ንኹላትና ብሩህ እዩ።እዞም ብመሰራት ጉባኤ ዝውደቡ ዘለዉ ዝብልዎ፣እቲ ጎዲሉ ዘሎ ሓባራዊ ስራሕን፣ ንኩሉ ክጥርንፍ ዝኸእል ሰፊሕ ሃገራዊ ዲሞክራሲያዊ ጽላል ምዃኑ ስለ እንርዳእ፣ ድሕሪ ዝተፋላለዩ ተመክሮ ሓድነት፣ ኣብ ዝካየድ ዘሎ ዲሞክራሲያዊ ቻልሲ-ህዝብና ብምምርኻስ፣ እስከ ከም ውልቀ-ዜጋ ሰረት ዝገበር ሰፊሕ ሃገራዊ ምንቅስቃስ ንመስርት፣እንፈፈጥሮ ባይታ ኩሉ ዜጋ እተወደበ ይኹን ዘይተወደበ ከም ዲሞክራሲያዊ ባእታ ናቱ ምዃኑን ከህብትሞን ከማዕብሎን ክእርሞን ናጸን ክፉቱን ምዃኑ ንኹሉ ብሩሁን ኑጹሩን ይኹን።

ብወገን ኣቕርብቲ ጸሓፍ፣ካብኡ ሓሊፉ፣ንባይታ ሓድነት እተጣጥሕ ኣቃራሪቢት ሽማግሌ ክትመዙ፣ሰራሓታ ምቅርራብን ምውህሃድን ጥራይ ዝኾነትን ምስ-ኩሎም ኣብ ደምበ ፍትሒ ዝንቃሳቕሱ እትራኸብ ንኸትህሉ፣ ካብ ሕጂ ጀሚርና ነማሕጽን። ነቲ ናይ ኣቦታትና ምስላ ዝተኣስራ ማእዶ መሬት ይኹስትራ፣ዝብሃል ኩሉ ኣብ ደምበ ፍትሒ ዝንቃሳቕስ ተጠርኒፉ ክዋሰእ ክንርኢ ዘሎና ሕልሚ ወሰን የብሉን።

ትዕዛብቲ ኣዳለውቲ ናይዚ ጸሓፍ፣ነቲ ዝተኸየደን ዝካየድ ዘሎን ምጥርናፋት ፣ ምትሕንፋጻት፣ብመሰራቲ ጉባኤ ኣበልካ ዝጥርነፍ ሓዲሽ ውዳባ፣ ዘቕርቦ ውጥን/እማመ እንተ ሃልዩ፣ኩሉ ግዜ ንቕድሚት ዝጠመተ ተስፋ ዘሕድር፣ጠቓሚ፣ ሃናጺ፣ ሓሰብን መደበ ስርሓትን ክትሕዙ ብምባል ደጊምና፣ ንዓኹምን፣ንኹሎም ደምበ ፍትሒ ዝዋሰኡ/ነፍሲ ወከፎም ሓንቲ ኣቃራሪብት ሽማግሌ ክትምዘዙን፣እዞን ዝተወዛዓ ኣቃራሪብቲ ሽማግሌታር ገምጋም ዝገብራ፣ ዘቃራርብ ሰነዳት ዝስንዳ፣ኣብኡ ተሞርኩሰን ንኹሉ ዝጥርንፍ ህዝቢ ዝማእከሉ መስርሕን ዲሞክራሲያዊ ሃገራዊ ጽላል ኩብጽሓና ዝኸእላሉ ሃዋሁው ንክተሳስዩን ክትትሓባባርን ንላቦ። ድልዩትን ሕልሚን ናይ ኩሉ ንፍትሒ ዝቃለስ ምዃኑ እዉን ንኣምን።

ሕጂ'ውን ንሕሰብ ነስተውዕል ንማራመር ንባራበር

ኣቕርብቲ

ፍትዊ ክፍለ

ቢዙ ቡቱኞሊ

